

סיפורה של ג'וליה גואטה

מה שאלוהים נותן, נקבל באהבה ובסבלנות

נולדתי ביום האחרון של חנוכה, ב-22 בדצמבר בשנת 1931, (בתעודת הזהות רשומה השנה 1932), בטרפולי, לוב, לאבי שמעון חלאג, ולאמי פורטונה לבית מימון. אני נקראת על שם סבתי זולה. האיטלקים שאצלם עבדה קראו לה ג'וליה.

בית הורי

לאמא נולדו שנים עשר ילדים: אליהו, לידיה, אחריה נולדתי אני, ואחרי אסתר (נוצ'ה), יולנדה, יצחק, יהודית, דניאל, גבריאל, ניסים, חיים וזאבה. אליהו, יולנדה, יצחק, יהודית, דניאל וגבריאל נפטרו כשהיו תינוקות ללא סיבה. כשהגיע אלינו חייל יהודי בריטי מארץ ישראל, שסיפר שיש לו אחים מאיר וזאבה, אמא התלהבה מהשם וקראה לאחותי הקטנה זאבה. החייל התחתן עם אחותי לידיה.

כשאמא היתה בת תשע אמא שלה נפטרה ואחרי חודש נפטרו אבא שלה ואחותה בת השבע עשרה. נשארו שני ילדים יתומים, בן ובת. סבתא לא יכלה לגדל אותם, היא גרה בחדרון קטן במרתף, אשה דתית עניה, שהיתה מוכרת בכפרים חרוזים ובשמים. את הבן סבתא מסרה לסנדלר, לגור אצלו וללמוד את המקצוע, ואת אמא מסרה למשפחה עשירה, כשליחה להבאת מצרכים מהחנויות. לפעמים היתה מתעייפת, היתה ישנה מתחת לשיש במטבח, ולא מצאו אותה.

אבי התייתם מאביו בגיל שנים עשרה. סבי היה נגר, במלחמת העולם הראשונה אביו נלקח לעבודת פרך בג'נובה, לבנה נפלה עליו והוא נהרג ונקבר בג'נובה. סבתא גידלה לבדה שבעה ילדים, והיתה כובסת אצל אנשים. אבא עבד כנער אצל נגר, היה עושה פוליטורה.

כשאבא היה בן שבע עשרה וחצי, הוא ראה את אמא עומדת ליד דלת הבית של סבתא. היא היתה בת ארבע עשרה. הבחורות היו רגילות להתלבש, להתאפר ולעמוד ליד הבית ולפטפט, והבחורים היו עוברים, מסתכלים, ובוחרים להם כלות. אמא היתה יפה מאוד. אבא הלך לאמא שלו ושאל עליה. היא אמרה לו: זאת משפחה עניה, והילדה יתומה. אבא הלך לבקש את ידה של אמא מסבתא שלה, הביא אותה לאימו, ושם התיידדה עם שלוש אחיותיו שלקחו אותה תחת חסותן. היא גרה אצלם שנה, וכשהיתה בת חמש עשרה התחתנו. כל זמן שהיו מאורסים, היו מטיילים יד ביד, לפני האירוסין היו מטיילים רק אצבע באצבע.

אחרי החתונה התחילו מכות וצעקות. אבא ציפה שאמא תעשה הכל, התלונן שהיא לא יודעת לבשל ולתפור, והיא למדה הכל מהשכנות, אפילו ליילד. חמותה היתה אלמנה ועבדה. אסור היה לאמא לצאת מהבית בלי רשות, אחרת קיבלה מכות. לא היה לה לפני מי להתלונן, כשקיבלה מכות רצח הלכה לאחיה, ואבא הלך להביא אותה משם.

ילדות

כשהייתי בת חמש, אמא התלבשה יפה ועמדה בפתח הבית איתנו ועם כל הנשים. אבא הבטיח לקחת אותנו לבילוי. כשלא הגיע, אמא נכנסה איתנו הביתה ונרדמנו לבושות בבגדינו. אבא הגיע מאוחר, ושאל: למה אתם לבושים? אמא אמרה: חיכינו לך כדי לצאת לבלות ביחד. אבא משך בשערותיה, נשך והיכה אותה מכות רצח, וגם אותנו היכה, חוץ מאסתר שהיתה התינוקת של הבית, כי כל מי שנולד אחריה מת, ואסור היה לנגוע בה.

הייתי ילדה חרוצה ומסודרת. הייתי בגן ילדים, והגננת פינקה אותי. למדתי בבית ספר איטלקי ובכיתה א' קיבלתי פעם מכות מהמורה, העגיל נפל לי מהאוזן ובכיתי, הגננת נכנסה והוכיחה את המורה. אבא בא וצעק על המורה. לא אהבתי ללמוד, היום אני יודעת שהייתי דיסלקטית, למדתי וידעתי הכל בעל פה, אבל לא יכולתי לקרוא.

ידעתי שאמא זקוקה לי, ובבוקר הייתי משפשפת לעצמי את המצח כדי שיתחמם ולא אלך לבית הספר. עזרתי לאמא כמו מבוגרת, כשהייתי בת שש סידרתי בדיקנות את המיטות. אמא אמרה לשכנות: אני מפחדת שהילדה תמות, היא עושה היום מה שמבוגרות עושות. הייתי חכמה.

הרגשנו קרובים לסבתא זולה, ובכל שבת לידיה היתה נוסעת אליה להיות איתה.

טריפולי היתה יפה, נקיה ומטופחת. היו בה שדרות עם עצים ופרחים ונמל יפה. לחוף הים הובילו חמישים מדרגות. היה בעיר בית קולנוע ובתי חולים. גרנו ברובע היהודי בתוך העיר, בבית בשכירות. העשירים גרו מחוץ לעיר. אבא גידל עיזים לחלב, ונעשה סוחר בהמות. היתה לו חווה, והיו לו ארבע כרכרות שהשכיר. אחר כך פתח טברנה בטריפולי, היו אוכלים שם בשר על האש ושותים משקאות חריפים. בלוב שלטו האיטלקים, ואבא היה מלווה להם כסף תמורת ערבונות.

כשהייתי בסוף כיתה ב' התחילה המלחמה. בשבת הלכתי עם אסתר נוצ'ה לראות את השוק החדש, ואמרתי לאמא שאחר כך נבקר את השכנה שנולד לה תינוק. בדרך לשכנה התחילה הפצצה, רצנו ונכנסנו לשכנה והיינו אצלה.

ידענו שבבית ידאגו לנו, שלושה גברים לקחו אותנו על הכתפיים, ובדרך נפלה אחת מנעלי, נעל בובה ירוקה שתפרו לי במיוחד. פחדנו לחזור לחפש אותה. ביום ראשון נסענו עם עוד שבע משפחות לפרדס, שם היה לחבר ערבי של אבא בית, גרנו שם, והחבר בנה לו סוכה וגר בה. אחרי עשרה ימים חזרנו הביתה, אבל אבא פחד מההפצצות, ולקח אותנו לזאוויה, כפר ערבי, שבו גרנו שלוש וחצי שנים, ומשם עברנו לתאז'ורה. אבא היה נוסע לטריפולי לעבוד שם. כשאמא היתה בהריון עם גבריאל, אבא חלם שהבן שיוולד לו ייקרא על שמו, ופחד לחזור לטריפולי פן ימות. היתה תקופה קשה. אהבתי לעבוד ולעזור. הייתי עוזרת לשכנים, כותשת פלפלים אדומים במכתש, עוזרת לשאת את הפחמים למחסן, ותמורת זאת שמו לי בשולי השמלה חיטה ושעורה. הג'וינט חילק לנו לחם.

כשחזרנו לטריפולי ראינו בחדר בקומה העליונה חור גדול בתקרה, פצצה חדרה עד החדר שלמטה והרסה אותו, והחדר שלמעלה לא נהרס. היינו גרים בשני חדרים, חדר למטה וחדר למעלה. גרנו אצל סבתא עד שמצאנו חדר לעצמנו.

אמא היתה חברה אינטימית שלי. ישבתי לידה כשילדה, ריחמתי עליה בגלל הצרות שעברו עליה. אחרי שילדה את אליהו עברה ניתוח, ולא היה לה חלב, כשהייתי תינוקת שתיתי חלב פרה, ואסתר שתתה חלב מהעז שאבא גידל. לכל יתר הילדים היו מיניקות.

הייתי סקרנית ומתעניינת בכל דבר, מקשיבה לדברי הזקנות וחושבת עליהם לפני השינה.

יום אחד אבא בא עם מטפחת מלאה כסף, וביקש מאמא לחלק אותו לסכומים קטנים במעטפות. אמרתי לאמא: למה את לא לוקחת קצת לעצמך, שמעתי שצריך לדאוג לבנות לכסף. אמא הרביצה לי, כעסה ואמרה: אביך חי, והוא ידאג לכל. למדתי ממנה, ואף פעם לא נגעתי באגורה מהכסף של בעלי. פעם מצאתי חמש לירות, אמרתי לו שמצאתי, ומה שמוצאים לא נותנים.

נעורים

הייתי יפהפיה, החברות קראו לי מלכת היופי של השכונה, ורצו בקרבת. היתה בכניסה לביתנו מדרגה, שעליה היינו יושבות. הבית היה מואר, הבחורים היו עוברים ומתרכזים בביתנו, זאת היתה תחנת מעבר. חלק מהבנות קינאו בי, חלק היו חברותי, הבחורים רבו עלי עם סכינים, והבנות אהבו לשחק בשיער שלי. יום אחד התחלתי לקבל מכתבים בארמית. אבא היה היחיד שידע לקרוא ארמית, שלחו לו את המכתבים לחנות, והוא חזר הביתה וצעק: מי שולח את המכתבים? כתוב כאן שאת הולכת בלילה עם בחורים לפוניה. (זה היה מקום שבו זורם הביוב לים, ושם התנהלו עניינים רומנטיים). כעסתי, לא ידעתי איפה פוניה. אבא אמר לי: אל תדאגי, אני אגלה. קיבלתי עוד מכתבים, והחלטתי לספר לחברים. כשרמזו לי מי הוא, אמרתי לכותב המכתבים: למה אתה מספר שקרים כאלה? הוא אמר: כי אני אוהב אותך, ולא שמת לב אלי. אמרתי: אבא היה יכול להרוג אותי. הוא בכה, וביקש סליחה. יום אחד עברתי בסמטה, וראיתי שני בחורים רבים, ואחד מוציא אולר. שאלתי: למה אתם רבים? הם אמרו: אנחנו רבים עלייך. אמרתי: אולי תחתכו אותי לאורך. הם צחקו ונהיו חברים.

אבא דרש שאצא רק עם חברה אחת או עם קבוצת חברים. ידעתי לרמות אותו, ותמיד היה לי חבר בקבוצה. היינו מסתכלים זה על זה בעיניים ומשלבים אצבע באצבע. מגיל שתים עשרה עד חמש עשרה היה לי חבר, ויטו, בן דוד של אמא, זאת היתה אהבה ראשונה, שלעולם לא תימחק. ביום שהתנשקנו נפרדנו, כי אבא שמע על זה ונתן לי

מכות רצח. הבחור התחתן עם בת אחיו. אחר כך היו לי כמה חברים, ביניהם ניסים, המורה שלי לעברית שלימד אותי בבית. אבי אמר לו: לא אתן לך אותה, כי אשתי צריכה אותה בבית, אני מוכן לתת לך את נוצ'ה. אמא היתה בהריון, ועזרתי לה.

לידיה התחתנה עם טברייני שהתגייס לצבא הבריטי והגיע לטריפולי. לידיה התחתנה בצהריים, ובערב החתן ביקש שאשב על ידו. אבא כעס והפך את השולחן, הם ברחו והוא שפך עלינו נפט. לידיה ובעלה נסעו לארץ ישראל בשנת 1946.

פחדתי מאבא. אהבתי לבלות, לצחוק ולהצחיק, הייתי יוצאת ונכנסת הביתה בלי שאבא ירגיש. היינו הולכים ברגל מחוץ לעיר. פעם רציתי לפגוש חבר בשדרה ליד הים, אמרתי לחברתי חנה: אם מישו יעבור, תתנהגי כאילו הוא חבר שלך. ישבנו שלושתנו על ספסל, פתאום עבר דודי, ידעתי שיהיה אוי ואבוי, קמתי ונעמדתי מאחורי עץ, והוא לא ראה אותי.

1948

אחרי ההכרזה על הקמת המדינה הערבים עשו פוגרום ביהודים, רצחו, שדדו ואנסו. הבית שלנו היה בודד, פחדנו להישאר בו, וברחנו לבית של חברים לשבוע וחזרנו.

אחרי הפוגרום הקימו מחתרת של הגנה. הבית שלנו היה מוקד של ההגנה. חלק מהאנשים היו בהכשרה, ולמדנו עברית. היינו שומרים על הנשק בתוך סירים, למדנו להחזיק בנשק ממפקדים שחלקם הגיעו מישראל. היה שם אקדח שהניצרה שלו היתה תקועה. החלטתי לבדוק אותו. הצלחתי לשחרר את הניצרה וחבר ששמע מה עשיתי אמר לי: איך עשית את זה, הכדור היה יכול להשתחרר. אבא הביא אבקת שריפה, ומלאנו בקבוקי מולוטוב. הם הוחבאו בסנדלריה של אחד החברים, ואחד הבקבוקים התפוצץ הבקבוק והוא נכווה. טיפלתי בו כמו אחות.

העפלה לארץ ישראל

אבא היה מעורב בעניין ההעפלה לישראל. יום אחד הוא אמר לאמא: לך עם אמי לבת הדודה לצהריים, ותשלחי לי את נוצ'ה עם האוכל. אמא היתה חייבת לעשות מה שאבא אמר. היא הכינה קוסקוס ומפרום, ושלחה את נוצ'ה. התברר, שאבא הלך לשוק הזהב, קנה לנוצ'ה צמידים זהב ועגילים, והסנדלר הכין לה סנדלים חדשים, ואמר לה שיבואו לקחת אותה לקבוצת ההעפלה. נוצ'ה לא חזרה. דאגתי. חזרתי הביתה, שקט, אין אף אחד ליד הבית, נוצ'ה איננה ואבא לא בחנות. הסנדלר סיפר לי מה היה. רצתי לחפש את נוצ'ה, למזלי ההעפלה לא התקיימה, והיא חזרה הביתה. זאת היתה הפעם הראשונה שצעקתי על אבא. הוא עמד על דעתו, כי הבטיח למי שהיה אז חבר שלי שיתן לו את נוצ'ה ושהם יעלו כבני זוג.

רפאל היה בקבוצת ההעפלה של נוצ'ה, והיתה לו שם חברה, אסתר, שהיתה גם חברתי, וידעתי את כל הסודות שלהם. הוא בא אלי, וביקש שאקנה לה בדים, כדי שגיסתה תתפור לה בגדים. פתאום שמענו צעקות מהדירה מעלינו, עלינו ושמעתי מהשכנה שבנה צם כל השבוע והוא דורש שיתנו לו לעלות לישראל. לקחתי ממנה את צלחת האוכל, נכנסתי אליו לחדר, סגרתי את הדלת, ושכנעתי אותו לאכול. ירדתי עם צלחת האוכל הריקה, השכנה חיבקה ונישקה אותי, ורפי ראה מה עשיתי, שם את ידיו על כתפי ואמר: מהיום אני רוצה אותך, ולא את אסתר. אמרתי:

אתה עושה עוול לאסתר, אבל הוא התרשם מאוד מהיחס החם וכוה השכנוע שלי. הוא הלך לדבר עם אבא, והבטיח לי שירשום אותי להעפלה וישלם עבור זה. אבא אמר לו שאם הוא רוצה אותי, שיביא את אימו. הוא הביא אותה לאבא, והיתה ביניהם הסכמה.

התחברתי לקבוצת העפלה. היינו שמונים ואחד צעירים. רפאל ביקש שאקנה לי בדים בכסף שנתן לי עבור אסתר. תפרתי לי שמלה, חצאית וחולצה, למדתי לתפור מאמא. אחרי כמה פגישות התארגנות אמרו לנו לצאת לפגישת משימה, למקום שממנו נוסעים אל מחוץ לעיר למערה ליד הים, ומחכים לספינה. באותו יום רפאל לקח אותי לסנדלר, שעשה לי סנדלים. אבא קנה לי חמישה צמידים, ורפאל הבטיח לי צמידים לאירוסין, ומקוצר הזמן קנה שתי חתיכות זהב, דולרים ולירות. לבשנו בגדים בשכבות, בלי מטען ובלי כסף, חוץ מרפאל.

חיכינו עד שלוש בלילה, סנדל אחד נפל לי בחול. הספינה לא הגיעה, וחזרנו הביתה בקבוצות קטנות. רפאל לקח אותי לאימו, והיא חיממה לי אוכל ונתנה לי חלוק. לפנות בוקר שמעתי את אבא צועק: "ג'וליה". באותו יום הוא רב עם אימו של רפאל שדרשה ממנו את תנאי החתונה, והוא אמר שכשנתחתן הוא ידאג לכל. הוא לקח אותי עם החלוק הביתה, ואיים עלי שלא אצא עם רפאל. מרוב עצבים ניקיתי את כל הבית. אחרי הצהריים רפאל בא, הראה לי שתי טבעות, ואמר שיגיד לאבי שהוא מוכן להתחתן אתי עכשיו. אבא הסכים שאסע, ובאותו לילה שוב חיכינו לספינה, ושוב לא הגיעה. בבוקר כמה חבר'ה יצאו והביאו לנו כריכים ומים. חיכינו, ובשעה אחת עשרה הגיעו ערבים לנקות את המקום, אבל אחד מהחבר'ה אמר שהמקום נקי, והם הסתלקו. חיכינו עד הלילה, ובשעה שלוש לפנות בוקר הגיעה הספינה, ספינת דייג. סירה לקחה בכל פעם קבוצה של חמישה איש אל הספינה. נכנסנו לתחתית הספינה, היה לכלוך, בכינו ומתנו מרעב. התחלתי לחטט במחסן שהיה שם, ראיתי קופסאות פח, פתחתי וראיתי מציות, חלווה ומקרוני מפוררים ומלוכלכים, חילקתי לכולם, בחורים קפצו לים ותפסו דגים ועשינו מרק דגים.

אחרי שלושה ימים הגענו בשבת בבוקר לסירקוזיה. אסור היה להתקרב לחוף, התרחקנו ללב ים והתחילה סערה איומה, הספינה כמעט טבעה. נוצ'ה נפלה מהסיפון, והבחורים תפסו אותה ברגליים. בלילה חזרנו אל החוף, ירדנו מהספינה, ואמרו לנו ללכת בזוגות, כאילו אנחנו זוגות נאהבים, עד למגרש כדורגל. שם חיכה לנו יהודי איטלקי, קיבלנו כריכים ופרי, ונשארו שם עד הלילה. בלילה נכנסנו לשירותים, והתרחצנו. הייתי יחפה. לקחו אותנו ברכבת אל המעבורת לרומא, לחווה, שם היינו שלושה ימים. הג'וינט שלח לנו נעליים, שמלה וסוודר לכל אחד. הייתי זריזה ובחרתי שמלה כחולה ונעליים לפי מידותי. נוצ'ה קיבלה נעליים גדולות מדי. נתתי לה את הנעלים שלי. עלינו על אוניית סוחר, היו שם איצטבאות שאפשר היה רק לשבת עליהן, אי אפשר היה לעמוד. הגעתי לארץ רק עם הבגדים שעלי, בעוד שהאחרים עלינו וקרובי משפחתם נשארו ברומא, קיבלו בכל יום כסף ומצרכים מהג'וינט, הקימו קומונה ועלו עם מזוודות מלאות.

אנחנו בישראל

באוגוסט 1948, ביום ששי אחרי הצהריים הגענו לחיפה. לקחו אותנו על משאיות לבית עולים אגרוכנק בחדרה. שמחתי שאני עומדת לפגוש את לידיה ומשפחתה. בשבת נסענו בטרמפים לשכונת מונטיפיורי בתל אביב לפגוש חברים טריפוליטאים, וביום ראשון חזרנו לבית העולים, ושם גייסו את רפי לצבא, ואותנו הבנות רצו לשלוח לקיבוץ. רפי החליט שלא אלך לקיבוץ, כי שם היה בחור שחיזר אחרי. נשארת עם עוד שלוש בנות. נסענו לשכונת

מונטיפיורי, שם היו להן חברים. התברר שיש לי בת דודה של אבא בשכונה. נפגשנו, היא שמחה לקראתי, ורצתה שאתחתן עם בנה. הייתי אצלה שלושה שבועות, הפכתי את הבית לארמון.

רפי הגיע אחרי הטירונות, ונסענו ללידיה בטבריה. לא היתה לנו כתובת, אבל בדרך מישוהו אמר שהוא מכיר את משפחת שמש, והראה לנו את השביל לבית. ראיתי את לידיה דרך התריס, דפקתי בדלת והיא פתחה, המומה, היא לא ידעה איפה אנחנו. הרגתי אותה בחיבוקים. למחרת רפי חזר לצבא, ולידיה ומשפחתה נסעו אתי לבת הדודה בשכונת מונטיפיורי. נוצ'ה היתה בקיבוץ יבנה. חגגנו את ראש השנה אצל חמותה של לידיה בטבריה.

חזרתי לבת הדודה. היא לא התייחסה אלי יפה כי לא הסכמתי להתחתן עם בנה. הצעתי לשלוש חברות לישון בבית כנסת בשכונה. הגבאי הציע לנו מחסן, שהיה בו כיור בלבד. הבאנו לשם את הציווד מהסוכנות היהודית: מיטת ברזל, מזרון קש, שמיכת קוץ שאותם סחבנו ברגל. כמו כן קיבלנו מהסוכנות שמונה לירות כל אחת. אחר כך מצאנו בית נטוש ביפו ועברנו לשם.

חיפשתי עבודה. הציעו לי לכבס אצל אשה. היא איבדה את בנה ולא כיבסה במשך חודש. הבאתי חברה, עבדנו ביחד בשמש החמה על הגג במשך שעות, הרתחנו את הכביסה על גזלים, וקיבלנו סכום כסף בשביל עבודה של אדם אחד. חזרתי בוכה וכועסת לחדר. רפי הגיע ורצה שנצא, אבל לא היה לי מה ללבוש. חברה שלחה לי חולצה וחצאית, נסענו לבית החייל ברמת גן, שם צלם הציע שנצטלם. העיניים שלי היו נפוחות מבכי. הצלם אמר: את לא נראית טוב, תסתרקי, תרטיבי את הגבות, הריסים והשפתיים, הוא נתן לרפי עניבה, ויצאה תמונה מקסימה. שלחנו אותה לטריפולי. אמא שמחה מאוד כששמעה שחמותי התחילה לדפוק על השולחן, מקוננת על התמונה.

הורי הגיעו לארץ אחרי פסח בשנת 1949, כשזאבה היתה בת שבועיים. הם היו בשער העליה בחיפה, וזאבה חלתה בשלשולים וירדה מארבעה קילו לשני קילו. לקחנו אותה לבית החולים רמב"ם, והפרופסור אמר: הילדה תהיה אצלי בחדר. היא היתה שם חמישה חודשים וחצי. אבא ביקש שאבוא איתו לקחת אותה הביתה, כי הוא לא ידע עברית. הגענו ולא מצאנו אותה. אבא התחיל לצעוק שגנבו לו את הילדה. צלצלנו לפרופסור, והוא אישר להחזיר אותה. קיבלנו תינוקת שמנמנה ויפה.

הורי עברו לגור בבאר יעקב, ואחר כך עברו לטבריה, לבית ערבי נטוש. אבא רצה להיות עם החברים הטריפוליטאים שלו ביפו, לקח את החדר שלי, ושלה אותי לגור עם אמא בטבריה. הוא שיחק עם החברים ואיבד את כל כספו.

נישואים

הגיע יום העליה לקבר אליהו הנביא, ביום הראשון שאחרי תשעה באב. רפי היה בצבא. נסענו לשם מטבריה, גיסי ושני חברים על אופנועים ואני עם אחד החברים, שחיזר אחרי, גם הציג אותי בפני הוריו, אבל אמרתי לו שיש לי חבר. כשחזרנו לטבריה קיבלתי מברק מאבי שאבוא בדחיפות ליפו. אבא הלך עם רפי לרבנות, וקבעו שנתחתן בעוד חודש, ונודיע על כך עשרה ימים קודם לכן. רפי רצה לדחות את החתונה, כי שמע שהוריו יגיעו לראש השנה, אבל אבא ידע שאם הם יגיעו לא תהיה חתונה, כי היה ריב בינו ובין חמותי. כשבאתי ליפו אבא אמר: אם תסתכלי על רפי, אני ארביץ לך. הלכנו לכיוון השטח הגדול, שם היה החדר, בדרך רפי ראה אותי ושרק לי, הסתובבתי אליו ואבא צעק עלי. בבית אבא אמר לי ללכת לישון אצל חברים בשכונת מונטיפיורי כדי לא לראות את רפי. למחרת

נסעתי להביא דברים להורי, ובדרך רפי עלה על האוטובוס, והתישב לידי. פחדתי והתחלתי לרעוד. כשירדתי הוא רדף אחרי, רצתי בין האוהלים והוא תפס אותי ואמר שהוא קנה כלים לחתונה. אמרתי שאבא יהרוג אותי. כשחזרנו רפי הלך לאבא, והם הלכו לרבנות להרשם לנישואין. כעבור שישה ימים היתה החתונה. ביום שלישי היתה חתונה ושמחה, ולמחרת התחתנו ברבנות בתל אביב.

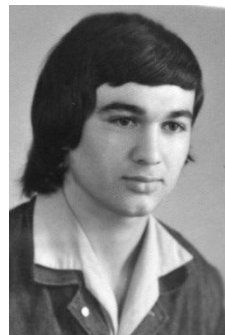
אחרי החופה חזרנו הביתה, אכלנו כל המשפחה ארוחת ערב, ונכנסנו לחדר. לפי המנהג הכלה לא מדברת עם החתן אחרי החופה, עד שהוא נותן לה דמי דיבור. ארנק הכסף של רפי היה אצל אמא, כי כשהוא הלך לצבא, הוא נתן את ארנק הכסף שלו לחמיה של לידיה לשמור עליו, וכשהורי הגיעו לארץ, הוא נתן את הכסף למשמרת לאמא. עכשיו הוא ביקש את הארנק מאמא. למחרת בבוקר רפי הלך לבית הכנסת, ואבא ביקש מאמא את הארנק כדי לקחת ממנו חמישים לירות, שרפי היה חייב לו. רפי קנה בכסף הזה רהיטים ממרקו, נוצרי שגר במנזר מולנו וו והיה מוכר מטלטלים של ערבים. אמא אמרה: נתתי את הארנק לרפי. אבא הרביץ לאמא ולשני אחי הקטנים, שפך עלינו פח נפט והתחיל לחפש גפרור. בא רפי עם מרקו שרצה להגיד מזל טוב. אבא ביקש ממנו גפרורים, ומרקו ראה שאנחנו רטובים מנפט וצעק שיביא משטרה. אבא ברח, התרחצנו והחלפנו בגדים.

רפי לא הרשה לי ללכת להורי. במשך שנה וחצי בכיתי ותלשתי את שערותי. רק כשאבי נולד ראיתי אותו. חבר טוב הציע שיביא אותי להורי בבאר יעקב, נסענו לשם והבאתי דברים שלי מטריפולי.

אחרי שלושה חודשי נישואין לידיה באה מטבריה, לקחת את חמותי לרופא, כי היא דיברה עברית ואני לא. היא ראתה אותי מצחצחת את הנעליים של רפי ומנקה את מכונת הגילוח ואמרה: שלא תעזי לעשות את זה, די, נגמר הסיפור הזה. אמרתי: ככה למדתי בבית, וחזן מזה אין לי הרבה עבודה. חמותי סיפרה לרפי, והיה בינינו ריב.

למחרת רציתי להכין את הבגדים לחתונה, אבל הארון היה נעול, וחמותי הראתה לי שהמפתח אצלה בחזיה. דחפתי את הדלת של הארון עם הברך, הוצאתי את הבגדים, לקחתי מהארנק של רפי לירה והלכתי למספרה. נראיתי בובה, והלכתי לחתונה.

רפי היה בעבודה, חמותי שמעה שהלכתי, ואמרה לרפי: תגוזז לה את השיער. בינתיים חזרתי מהחתונה, לבשתי את כתונת הכלולות שלי, התבשמתי, ושמתי רשת על השיער. רפי נכנס, מחזיק את המספרים מאחוריו, ראה אותי יפהפיה, ונרגע. לחמותי לא סיפר שהשלמנו. למחרת היה ערב פורים, וחמי וחמותי לא באו לאכול אצלנו. רפי עלה אליהם, וחמי ירד וביקש ממני לעלות. סיפרתי לו הכל, רציתי שחמותי תרד לבקש ממני לעלות, וחמי הפציר בי לעלות אליהם. חמותי שמה לרפי צלחת אוכל, והוא אמר: שימי לנו אוכל בצלחת, אני ואשתי אוכלים יחד.

אברהם אבי נולד ב-6.11.1950. בבית חולים "הדסה" בתל אביב ביום שני. רפי וחמי התלהבו מאוד מהתינוק שלנו. בשבת שיחררו אותי. רפי הגיע רק בערב, כי שיחק בקלפים ושכח הכל, והביא איתו רק שמלה. האחות עשתה לי חזיה ותחתונים מחיתולים, וכשחזרתי הביתה גיליתי שחמותי רוקנה את הבית ממצרכים. ביום ראשון אמי באה לטפל בי. חמותי בישלה, התישבה לאכול עם בנותיה, ונתנה צלחת לאמא. רפי אמר: אני אוכל עם חמותי, התיישב על הרצפה ואכל עם אמא.

אבא לא בא לברית, אמא באה והיתה שמחה גדולה.

אבא ואמא עברו לג'ליל (גלילות). אבא מכר את כל מה שהביא מטריפולי כדי לשחק קלפים, ובזבו הכל. לא היתה לו אגורה שחוקה. הוא קיבל רשיון לחנות מכולת בג'ליל, אבל לא ידע את השפה ולא היה לו כסף. בערב של פדיון הבן הוא בא והציע לרפי שותפות. רפי התייעץ אתי, ואמרתי: אתה הולך בדרך שאתה אחראי לה, ואל תבוא אלי בטענות. הם התחלקו שווה בשווה. זאת היתה תקופת הצנע, כל המצרכים היו בקיצוב בתלושים, והיה שוק שחור. רפי היה שד משחת, חזק ובריא, היה קונה בשוק השחור וסוחר את הארגז על הכתפיים ברגל, וכשראה משטרה הסתתר בתעלות. החנות שגשגה. עינו של אבא היתה צרה, הוא לא היה מוכן לתת חצי מהרווחים, ואמר: אתם שלושה ואנחנו שישה. התחיל ריב.

בשנת 1952 החלטנו לעבור לשיכון בבני ברק. רפי הציע שהוא יביא את הסחורה הביתה, ואני אמכור אותה. מכרתי לשכנים, ותוך שבעה חודשים הרווחתי חצי ממחיר הבית. רפי המשיך לעבוד בחנות, אבל לא הביא סחורה מהשוק השחור, והחנות התרוקנה. היתה מריבה, ואבא פתח עליו סכין. רפי עזב. עברנו לדירת השיכון, לא היו בה תריסים ודלתות בין החדרים, לא היה מטבח ולא חרסיות. הצעתי שנשפץ את הדירה. רפי התגייס למשטרה בערך בשנת 1953, והיה שוטר חוקר, עד שיצא לפנסיה בגיל חמישים וחמש.

אברהם אהב לאכול, היה ילד טוב. בגיל ארבע עשרה הוא למד מכונאות רכב ועבד במוסך של חברת דן. את המשכורות הראשונות נתן לי, וביקש שאקנה תלבושת אחידה לאחיו. בשנת 1966 נדרס במוסך על ידי אוטובוס, והרגל שלו התרסקה. הוא התנדב לצבא, היה מוביל נשק, והיה מורה לנהיגה. אחר כך היה כרטיסן באגד, ואחר כך

קנה משאית עם שותף, עבד עליה וכשמכר אותה עבד על סמיטריילר. הוא היה עובד נאמן ומסור, והרויח טוב, וכל החברים אוהבים אותו. הוא נשוי למיכל, ויש להם שתי בנות, ספיר ולידר. ספיר נשואה ליוכל, ויש להם בת, נופר. לידר נשואה לאלעד, ויש להם בן, יונתן.

מזל מלי נולדה ב-27.7.1953, בחודש השמיני, והיתה תשעה

ימים במיטת חימום. הרופא אמר לי שהיא תהיה גבוהה, אבל עד גיל חמש עשרה היא היתה הנמוכה בכיתה, והייתי מבקשת מהמורה להושיב אותה קדימה. מגיל חמש עשרה התחילה לצמוח, והיום היא גבוהה. היא ילדה טובה מאין כמוה, מקורבת למשפחה, מלאת הקשבה ונתינה, ואחיותי וגיסותי אומרות שהיא אחותנו החמישית. כשהיתה בת חמש עשרה עזבה את התיכון ועבדה בחנות נעליים, ואחר כך עבדה ולמדה להיות סיעת לרופא שיניים. בהמלצת הרופא היא עבדה בצבא במרפאת שיניים בקריה, והרופא לימד אותה את מקצוע השיננות, שהיה אז חדש בארץ. אחרי הצבא היא עבדה במרפאה הפרטית שלו, התחתנה עם שלום פילוס, ונולדו להם שלושה ילדים: לירז, גילת וניצן. היום היא עובדת כשיננית במרפאת שיניים. לירז נשואה לברק גרין, ויש להם שני ילדים, זוהר ותומר. ניצן נשוי לאדר.

שמעון נולד ב-29.12.1955. הוא היה ילד מיוחד, טוב ושקט. לפני שנולד הייתי מכה את הילדים כשהתעצבנתי, אבל הוא היה כל כך טוב, שאמרתי לעצמי: איך אני יכולה להכות אותם ואותו לא, הם יקנאו בו. מאז הפסקתי להכות אותם.

שמעון למד בפנימיה הצבאית בבית הספר הריאלי במשך שלוש שנים, וסיים את לימודי התיכון ברמת גן. בצבא היה בחיל הים כמכונאי דוברות, ואחר כך היה בצבא קבע. הוא נכנס כשותף בבית חרושת לניקל, עבודה קשה בחומרים כימיים ורווחים זעומים, ומשם עבר לעבוד כמכונאי במוסך, ועושה עבודה מדויקת ומוקפדת. יש לו ידי זהב, וכולם אוהבים אותו על המסירות והשלווה שלו. הוא נשוי לאורנה, ויש להם שלוש בנות: ליאת, מורן וגל. מורן נשואה לנמרוד.

אליהו אלי נולד ב-21.6.1962. הוא היה ילד טוב ושובב, אהב לעולל תעלולים, ומנהל בית הספר אמר שהוא לא יכול לכעוס עליו. אחרי הבר מצווה למד ב"חיות הנוער הציוני" בירושלים. כל שבוע ביקרתי אותו והבאתי לו כל טוב, פגשתי את האמהות של החברים שלו שסיפרו לי על חייהן, וביקשתי מאלי שישמור על חבריו. עד היום הם בקשר. אחרי סיום הלימודים אלי היה בנח"ל בקיבוץ, ושם הכיר את אשתו, ואחרי הצבא הם התחתנו. היום הוא עובד בחלוקת צעצועים ובקייטרינג. הוא נשוי ליהודית, ויש להם שלושה ילדים: פריאל רפאל, אביב אברהם ואור ג'וליה.

חמי נפטר בשנת 1967. רפי היה באבל, לא יצאנו לבלות. כשנפסקו הבייליים הגוף הגיב. עברתי שני ניתוחים בשד. רפי רדף אחרי שודד של מפעל יהלומים ותפס את המזוודה שבה היו היהלומים. השודד נשפט לשבע עשרה שנות מאסר, ורפי קיבל איומים על חייו. הבית שלנו אובטח על ידי המשטרה, והרגשתי כבולה. היו לי נדודי שינה, קיבלתי גולות שינה ומכתב לשלוותה.

חשבתי על מה שהיו אומרים המבוגרים, שאשה שיוולדת מתחלף לה הדם והיא רעננה, אמרתי שאנסה. נכנסתי להריון, היפלתי אחרי ארבעים יום, ונכנסתי שוב להריון.

מירב נולדה ב-13.3.1972, במשקל קילו וחצי והיתה בסכנה עשרה ימים. הרגשתי בת עשרים ושמונה, קיבלתי כוחות חדשים והיתה לי הרגשת רוגע, הכל הסתדר. חמותי רצתה שיקראו לה מברוקה – מבורכת. מלי שמעה והוסיפה לה את השם מירב.

היא היתה תלמידה טובה, למדה בתיכון "בליך", ובצבא היתה בפרקליטות בקריה. היא התחתנה אחרי הצבא עם איציק נחמני, שהוא בצבא הקבע, והיום עובדת כפקידה במחלקת ההזמנות של חברת "סנו". יש להם שלושה ילדים: אופיר, שחר ורפאל אריאל.

בבית מירב היתה מסורה, ותמיד עזרה. בנעוריה היתה קצת רחוקה ממני, והחיבור האמיתי בינינו היה כשהוכחתי לה, שאני כולי בשבילה. כשילדה את בתה אופיר, הייתי איתה. בעלה היה בצפון וזאת היתה לידת עכוז. מאז היא יודעת מהי עזרת אמא.

מבט על חיי

רפי קבע בשבילי דברים, ומה שהוא קבע היה קדוש. אבל אני יודעת לעמוד על שלי בתבונה. אמא היתה אומרת: מלה בעיתה, גם התורה מאשרת אותה. ידעתי לפעול מאחורי הגב, לפעמים פועלת במרמה, והייתי משתמשת ביופי הנשי כדי להרגיע. עשיתי מה שאמא אמרה, לא ידעתי לקטוע דברים. בטריפולי הנשים היו יושבות על מחצלת, שמים עליה את הצלחות, ואוכלות עם הילדים, והגברים היו אוכלים ליד השולחן. במשך שנים אני הייתי מבשלת, וחמותי מוזגת ומחלקת את האוכל, לנשים מנת בשר אחת, ולגברים שתים. כשהיו לי כבר ארבעה ילדים, נמאס לי והודעתי שאני מחלקת את האוכל.

כשאחד הילדים ביקש שרפי יקנה לו ספר לבית הספר הוא אמר: מחר. הילד נלחץ, ובסוף הוא קנה לו. חשוב היה לו שהילדים ידעו את הערך של הכסף.

היו בינינו חילוקי דעות בעניין עבודתי, כי רפי לא הסכים שאעבוד. הייתי צריכה ללכת עם הזרם, אפילו שידעתי שזה לא צריך להיות ככה. אימו של רפי היתה קוראת לו "שריף", אצלו החלטה זו החלטה.

מצד שני הוא עשה דברים שאף אחד אחר לא עשה, לחתונה הוא הלביש אותי בשמלה היפה ביותר, הביא צלם לחתונה, וערב לפני החתונה ערך מסיבה עם דרבוקות. הוא תמיד אהב אותי, אבל הוא לא מבטא את אהבתו.

רפי אהב לבלות, והבילויים פיצו אותי, נהייתי לבלות. הייתי עובדת בשמחה, ובערבים מתפרקת בחברה. הייתי מאוד זריזה ונקיה, ותמיד קיבלתי את רפי מבושמת.

לפני שנולדה מירב למדתי שלוש שנים בבית ספר למבוגרים "תהילה". המורים התפעלו ממני.

רפי היה רגיל שאני עושה ונותנת הכל. הוא לא ידע אפילו לחתוך פרי, ואני שירתתי אותו בכל הנאמנות. אחרי שמירב נולדה, הוא התחיל לעזור לי ולהתחשב. היום הוא לוקח פיקוד על הבית ועושה הכל.

אמא לימדה אותי הרבה פתגמים וברכות, למשל: מה שאלוהים נותן, נקבל באהבה ובסבלנות. אלוהים לא יתן לנו מכה שלא נצא ממנה. דוגמא לפתגם: למלה יש ארבעה פתחים: בראש, קודם חושבים מה להגיד, המחשבה יורדת ללב ושוקלים אם כדאי להגיד או להבליג, אחר כך בלשון מחליטים אם להשאיר את המילה או להוציא אותה, וברגע שיצאה מהשפתיים אין חזרה.

הייתי באה להורי, עוזרת ועושה עבודה יסודית, מה שאף אחד לא עשה, גם בטרופולי וגם בארץ, ואמא אמרה: אני מברכת אותך מהגולגולת עד קצה האצבע. זה עושה לי נחת, אמי חתומה בנשמת. היא כמוני. בבית העולים בג'ליל היתה אשה שכרעה ללדת, ואמא יילדה לה תאומים. כשאבא חזר הביתה ולא מצא אותה בבית, הוא היכה אותה מכות רצח.

גם רפי העריך את אמא. היא למדה לתפור, לסרוג ולבשל בכוחות עצמה, כי אימה מתה כשהיתה בת תשע. למדתי ממנה המון, והייתי לה חברה ואשת סוד.

לידיה ואני קרובות מאוד, יותר מחברות. אנחנו כל ארבעת האחיות קרובות, זאת המתנה שאלוהים נתן לנו. לכלותי אני קרובה יותר מאמא לבנותיה, אני תומכת בהן מול בני, ואומרת להן: תעמדו על השוויון ביניכם.

בנשמה אני מרגישה צעירה, נשמעת צעירה, רוצה להמשיך לרוץ ולתת, אבל הגוף בוגד.

אני מאחלת לעצמי הרבה סבלנות, ולרפי מאחלת רוגע ושלווה. אני מקווה להמשיך ככה, עד שאלוהים יקח את נשמת. דברים באים והולכים, יום אסל- יום בסל, נקבל אותם ונקווה שלא יהיה יותר גרוע.

אילן המשפחה של ג'וליה גואטה

